

Και τὰ καθούρια λιάζονται κοντά στην ἄκρη,
Στὴ χλοερή ἄκρη, τὴ γεμάτη ἀπ' τὴ ζωτάνια
τῶν μικρῶν φειδῶν και τῶν
βδελλῶν,—

Ἔχω ἔρθει σ' ἓνα ἦσυχο, ἀλλὰ ὄχι βαθὺ κέντρο,
Μιά μεριά ἔξω ἀπ' τὸ λαμπερὸ ρέμα
Τὰ μάτια μου κοιτᾶνε τὸ βυθὸ ἐνὸς ποταμοῦ,
Τὶς ἀκανόνιστες πέτρες, ἰριδίζοντες κόκκους
ἄμμου,
Τὸ πνεῦμα μου πάει και μπαίνει σὲ πῶ
πολλοὺς ἀπὸ ἓνα τόπο,
Σὲ μιὰ χώρα μισὴ στεριά, μισὴ νερό.

Ἔχω ἀνανεωθεί ἀπὸ τὸ θάνατο, σκεπτεῖ τὸ
θάνατό μου,
Τὸ ξηρὸ ἄρωμα ἐνὸς κήπου ποὺ πεθαίνει τὸ
Σεπτέμβρη,
Τὸν ἄνεμο ποὺ τινάζει τὴ στάχτη μᾶς χαμηλῆς
φωτιάς.
Ἄ, τι ἀγαπᾶω εἶναι κοντά μου εὐκολο,
Πάντα, στὴ γῆ και στὸν ἀέρα.

4

Ἄ χαμένοις ἑαυτὸς ἀλλάζει,
Στρέφοντας κατὰ τὴ θάλασσα,
Ἔνα σχῆμα θάλασσας ποὺ στρίβει,—
Ἔνας γέρος μετὰ τὰ πόδια του μπρὸς στὴ φωτιά,
Μὲ ρόμπες τοῦ πράσινου, μ' ἐνδύματα τοῦ και-
ριετᾶ.

Ἄ ἄνθρωπος ποὺ ἀντιμετωπίζει τὴν ἰδια τὴ δική
του ἀπειροτήτα
Ξυπνάει ὅλα τὰ κύματα, ὅλη τὴν ἔσπολημένη
πλανώμενη φωτιά τους.
Τὸ μούμουρο τοῦ ἀπόλυτου, τὸ γιατί
τοῦ πῶς ἔχεις γεννηθεῖ σβήνεται στὰ γυνά του
ἀρτιά.
Τὸ πνεῦμα του κινεῖται σὰν μνημειακὸς ἄνεμος

ARNOLD BENNET

ΤΟ ΥΦΟΣ

Τὸ ὕφος δὲν μπορεῖ νὰ ἰδῶθεῖ ἐξέχωρα ἀπ' τὴν οὐσία τοῦ λόγου. Ὅταν ἓνας συγγραφέας συλλαμβάνει μιὰ ἰδέα, τὴν συλλαμβάνει σὲ μιὰ ὀρισμένη φόρμα ἀπὸ λέξεις. Αὐτὴ ἡ λεκτικὴ φόρμα ἀποτελεῖ τὸ ὕφος του και κατευθύνεται ἀπόλυτα ἀπ' τὴν ἰδέα. Ἡ ἰδέα μπορεῖ νὰ ὑπάρξει μόνο με λέξεις, μπορεῖ νὰ ὑπάρξει μόνο σὲ μιὰ ὀρισμένη φόρμα ἀπὸ λέξεις. Δὲν μπορεῖς νὰ πεις ἀκριβῶς τὸ ἴδιο πράγμα με δύο διαφορετικῶς τρόπους. Ἀλλάζοντας ἑλαφρὰ τὴν ἔκφραση, ἀλλάξεις ἑλαφρὰ και τὴν ἰδέα. Εἶναι λοιπὸν ὀλοφάνερο ὅτι ἡ ἔκφραση δὲν μπορεῖ νὰ ἀλλάξει, χωρίς νὰ ἀλλάξει και τὸ ἑκφραζόμενο.

(...) Μιὰ ἰδέα ὑπάρχει σύμφωνα με τὸν τρόπο ποὺ ἐκφράζεται· ὑπάρχει τὴν στιγμή πρὸ ἑκφράζεται και ὄχι πρὶν. Αὐτοεκφράζεται. Μιὰ καθαρή ἰδέα ἐκφράζεται καθαρά, μιὰ ἀόριστη

Ποὺ χαϊδεύει ἓνα λῶφωτο γαλάζιο ὄροπέδι
Εἶναι τὸ τέλος τῶν πραγμάτων, ὁ τελικὸς
ἄνθρωπος.

Ἄ ὅλα τὰ πεπερασμένα ἀποκαλύπτουν ἀπειρο-
τητα.
Τὸ βουρὸ μετὰ τὴν παράξενη φωτεινὴ σκιά τοῦ
Σὰν τὴ γαλάζια λαμπεράδα τοῦ φρεσκοπαγα-
μένου χιονιοῦ,
Τὸ ὕστερο φῶς πάνω στὰ φερόμενα πάγο
πεῦκα.

Μυροῦδιὰ ἰξοῦ σὲ μιὰ βουνοπλαγιά,
Ἄ ὄσμη ἀγαπημένη τῶν μελισσῶν
Σιωπὴ τοῦ νεροῦ πάνω ἀπὸ βουλιαγμένο δέν-
τρο,
Ἄ καθαρή γαλήνη τῆς μνήμης γιὰ ἓναν ἄνθρω-
πο,—
Ἄ ἓνα οὐτίδιασμα ποὺ πλαταίνει ἀπὸ μιὰ νομα-
κὴ πέτρα
Ποὺ ἀπλώνει γύρο στὰ νερά τοῦ κόσμου.

(Συνεχίζεται)

Μεταφρ. Σωκρ. Λ. Σκαρτσῆς

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Ἄ μεταφραστὴς σημειώνει ἐδῶ τὴν ἐπίδραση ἀπ' τὸν πρῶτο στίχο τοῦ ποιήματος αὐτοῦ στὸ στίχο: «σὰν τὴ φτερούγα στὸ πουλί...» τοῦ βιβλίου του «Μέλι στὸ νερό, σημείωσα—πρᾶγμα ποὺ δὲν ἔκανε, ὅπως ἔπρεπε, στὶς Σημειώσεις ἐκείνου τοῦ βιβλίου, ἀπὸ ἀβλεψία.

2. Ἡ ἜΛΕΓΙΑ 3 παρουσίασε 12 ποιήματα τοῦ ε.ε. καμινγκς· πῶς παλιά (1963) εἶχε παρουσιάσει ὁ μεταφραστὴς δύο ἀκόμη πολὺ γνωστὰ ποιήματα ἀπὸ 100 μεταφρασμένα (καὶ ἀδημοσίευτα).

Ἐκ τῆς Σπηλιᾶς μέχρι τῆς Ἐκκλησιᾶς

Γ'

Γ. Τὰ χρόνια τῶν μεγάλων ἀλλαγῶν

Μετὰ τὸν 40 αἰῶνα π.Χ. ἡ τέχνη ἀκολουθώντας τις κοινωνικὰς μεταβολὰς, ἀλλάζει ριζικὰ. Οἱ Μακεδόνες, ἀφοῦ καλύψουν ὁλόκληρον τὸν ἑλληνικὸν χῶρον, θὰ ὀνειροπολοῦν τις μεγάλας κατακτῆσεις. Τὰ ἀποθέματα τῆς παλαιᾶς περιόδου καὶ ὁλόκληρη ἡ διεργασία πὺν ἀκολουθήσει, ἰδιωμένη μέσα ἀπὸ ἑλληνικὸν πρίσμα, δημιουργήσῃ τὴν Ἑλληνικὴν κουλτούραν, πὺν τώρα θὰ συγκροουστῇ μὲ ἄλλες κουλτούρας καὶ καινούργια στοιχεῖα.

Ἐκεῖνο πὺν βασικὰ εἶχε παραμεληθῆ ὡς ἰδιαιτέρη ἀρχιτεκτονικὴ μελέτη, δηλαδὴ ἡ ἀστική κατοικία, καὶ ἡ λειτουργικότητα ὁλόκληρης τῆς πολιτείας, μπαίνει τώρα σὰ βασικὸν πρόβλημα. Ἡ πολεοδομία ἀναπτύσσεται καὶ μὲ τὸ «Ἴπποδάμειο σύστημα» βρίσκει μιὰ καινούργια ἔκφραση. Οἱ δρόμοι ταχτοποιοῦνται, τὰ πολυπλοκά ἐλικοειδῆ συμπλέγματα γίνονται κάθετα καὶ ὀριζόντια. Ἀρχίζει μιὰ ἐγκεφαλικὴ μελέτη τῶν προβλημάτων, ὡς ἀναπόφευκτη συνέπεια τῆς παρουσίας ξένων στοιχείων μέσα στὴν ἑλληνικὴ σκέψη. Ἐκεῖνο πὺν δημιουργήθηκε μέχρι τώρα ἔφτασε σὸ τέλος του καὶ θὰ ἀργήσει νὰ ξαναεμφανιστῇ μέσα στὴν ἱστορία.

Τὸ μεταβυζαντινὸ χωριό, θὰ ἀποτελέσει τὴν ὀργανικὴ ἐνότητα ὅλης τῆς ἐμπειρίας καὶ θὰ ξαναπαρουσιάσει τὰ στοιχεῖα μὲ τὸ αἰῶνιο τρίγωνο: Φύση — ἄνθρωπος — ἀρχιτεκτονικὴ. Μετὰ τοὺς ἑλληνιστικούς

λεῦτες κάποτε νὰ τις φυλάξεις μέσα σου. Καὶ ὅταν ἀδυνατεῖς νὰ ἐκφραστῇς, σημαίνει πὺν δὲν ἔχεις τίποτε τὸ συγκεκριμένο νὰ ἐκφράσεις καὶ πὺν, ὅτι σ' ἐνοχλεῖ, δὲν εἶναι ἡ μάταιη προσπάθεια νὰ ἐκφραστῇς, ὅσο ἡ μάταιη προσπάθεια νὰ σκεφτεῖς πὺν καθαρά. Ὅλα αὐτὰ ἀκριβῶς γιὰ νὰ δειχτῇ πὺν τὸ ὕψος καὶ ἡ οὐσία τοῦ λόγου συνυπάρχουν καὶ εἶναι ἀχώριστα καὶ ταυτόσημα.

* Ὁ Arnold Bennet εἶναι γνωστὸς Ἄγγλος δημοσιογράφος καὶ μυθιστοριογράφος (1867—1931).

χρόνους, οἱ Ρωμαῖοι καὶ ἡ ἐμφάνιση τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ ἐπαναστατικότητά του — στὴν πρωταρχικὴ φάση — θὰ ἀρνηθῇ τὴν Ρωμαϊκὴν ὑπαρξὴν καὶ κουλτούραν γιὰ νὰ δώσει καινούργια στρόφη στὴν τέχνη. Ἡ σκοτεινὴ κατακόμβη θὰ ἀφήσει βαθειὰ ἔχνη στὴν περαιτέρω ἀνάπτυξη. Βαθιὰ νατουραλιστικὸν τὸ κίνημα ἀρχικά, δὲν θὰ ἐπιβιώσει ὅμως μὲ τὴν ἀφρονία καὶ τὴν παρουσία τοῦ Λαϊκοῦ στοιχείου, γιὰ τὸ θὰ ἀκολουθήσει τὸ Βυζάντιο.

Ἐνα μεγάλο κράτος μὲ πολλοὺς λαοὺς κάτω ἀπὸ τις διαταγὰς του, συγκροῦται συνεχῶς ἀπὸ τὴν ἴδια του τὴν ὑφή. Θαρθεῖν πολέμοι, μηχανορραφίαι, σταυροφορίες, νίκες, πίκρες, θρόνοι. Ὁ λαὸς θὰ διατηρήσει μιὰ συνοχὴ σ' αὐτὸ τὸ διάστημα καὶ θὰ τραγουδήσει γιὰ τὸν Διγενή.

Ἀργότερα θὰ ἔρθουν οἱ Τούρκοι αἰῶνες σκλαβιάς ἀλλὰ καὶ εὐκαιρία νὰ ματαεμφανιστοῦν ζωηρὰ ὅλα τὰ στοιχεῖα καὶ οἱ προγονικὲς ρίζες, γιὰ νὰ ἰσοροπήσουν καὶ νὰ στερεωθοῦν στὴν ἐξωτερικὴ ἔκφραση. Παραμύθια, τραγούδια, ζωγραφικὴ, ἀρχιτεκτονικὴ. Μέσα στὴ φαινομενικὴ γαλήνη τὰ χρόνια κυλοῦν καὶ ἡ ἱστορία ἀναπλάθεται.

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Βασίλης Τσονάκας

ΠΑΤΡΙΝΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ

Ο ΚΑΒΑΛΛΑΡΗΣ

Καβάλλα τὸ ντορὴ του
ὅλο πηγαίνει,
κάμπους διασβαίνει,
βουν' ἀνεβαίνει,
κάπου νὰ φτάση θέλει
ὡς κάπου ἄλλου νὰ βγῇ.

Καὶ χαμηλὰ τὸ παίρνει τὸ τραγούδι,
σ' ἔρημα μέρη ἀφήνει τὸν κομῆ.

Καβάλλα τὸ ντορὴ του
ὅλο πηγαίνει
τὴ νύχτα φεύγει
ἀνεβαίνει,
μὲς στὴ σιγὴ νὰ μὴ τοῦ φεγγαριοῦ.

Χρῆστος Λάσκαρης